

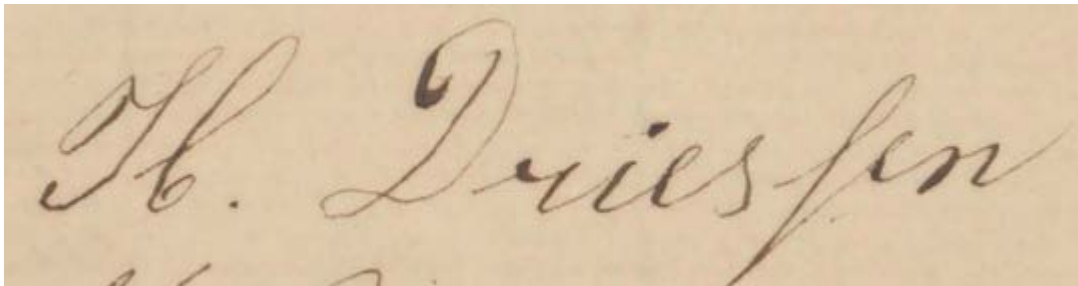
Handleiding – 19^e-eeuwse handschriften lezen

Voor beginnende vrijwilligers kan een scan van een oud archiefstuk erg uitdagend uitzien. De krullen en hanenpoten uit lang vervlogen tijden kunnen erg mooi zijn, maar zijn vaak voor een modern oog lastig te lezen. Daarom zullen we middels dit document enige richtlijnen proberen te geven voor het ontcijferen van 19^e-eeuwse handtekeningen, zodat u weet waar u op moet letten.

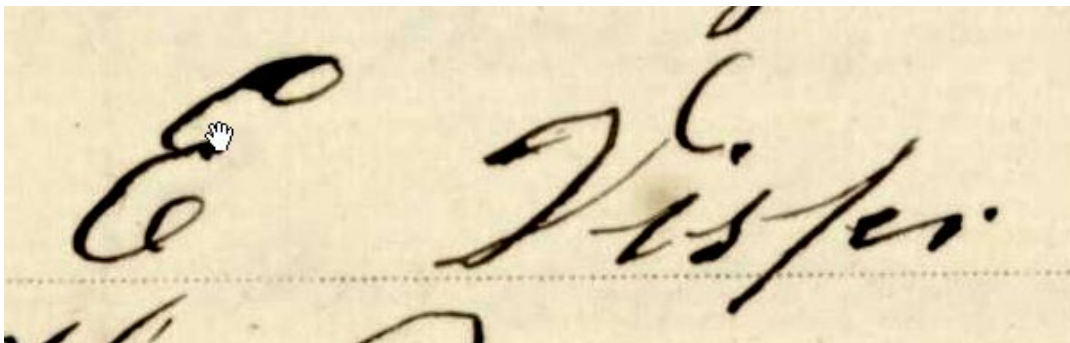
S of F?

Letters zoals de S kunnen van uiterlijk veranderen afhankelijk van hun positie in het woord.

Vaak maakte men gebruik van een 'lange S' als er twee S-en achter elkaar staan. Deze 'lange S' is makkelijk te verwarren met een F.

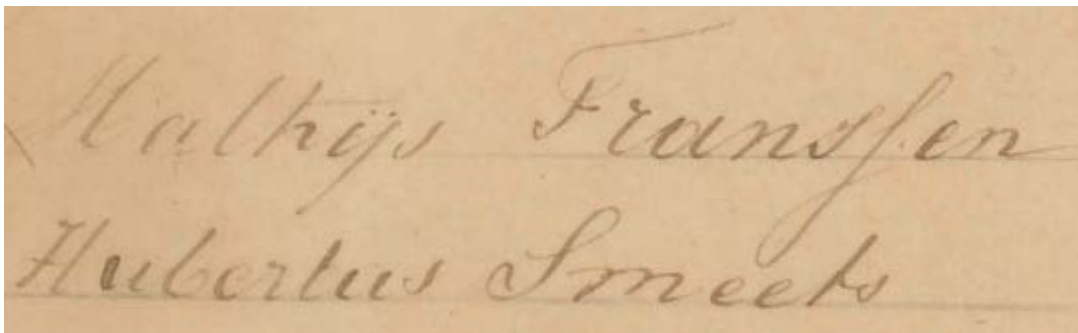


H. Driessen



E. Visser

De hoofdletter S is ook vaak makkelijk te verwarren met de kleine letter F. Vergelijk onderstaande namen.



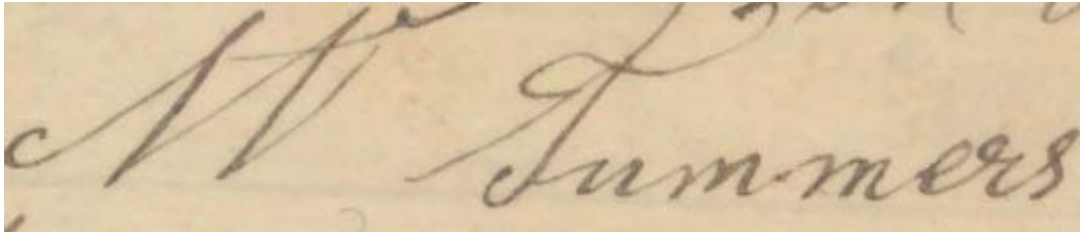
Mathijs Franssen

Hubertus Smeets

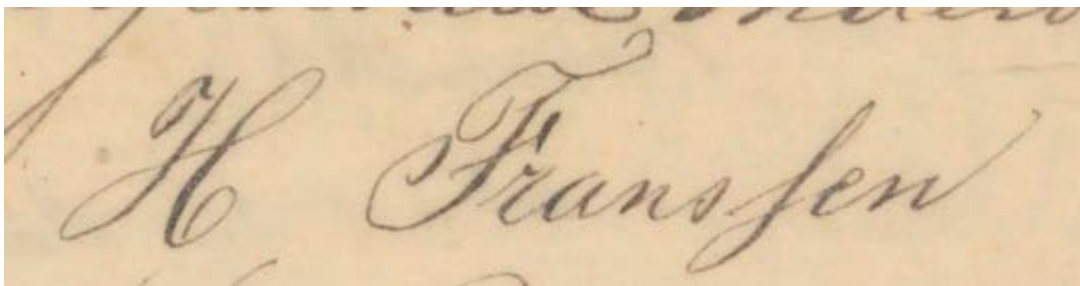
T of F?

De hoofdletters T en F lijken ontzettend veel op elkaar en het is vaak moeilijk om een goed onderscheid te kunnen maken, omdat de verticale lijn/krul en het dakje van de twee letters nagenoeg hetzelfde zijn. Zoek vooral goed naar de aanwezigheid van een horizontale lijntje in het midden van de letter, want dit is in principe de enige hint die het schrift je kan geven.

Soms heeft de F linksonder ook een meer prominente krul, maar dit is lang niet altijd zo helaas.

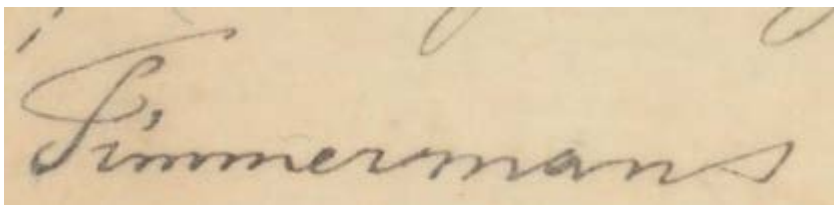


M. Tummers



H. Franssen

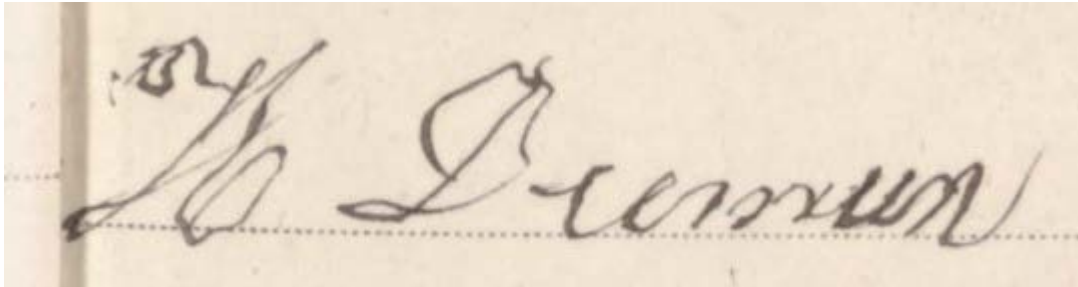
Helaas is deze methode echter ook niet altijd een gegarandeerd succes (zie onderstaande voorbeeld), omdat een verdwaald streepje ons makkelijk op het verkeerde been kan zetten. Enige advies hierbij: Probeer de naam in context te bekijken. Welke variant is het meest waarschijnlijk? Gebruik WieWasWie om dit te kunnen bepalen.



Timmersmans of Fimmermans? De laatste optie lijkt erg onwaarschijnlijk.

I, E of U?

Een vergelijkbaar advies geldt voor de klinkers I, E of U. Het is vaak lastig om ze te onderscheiden (zie onderstaande voorbeeld), omdat de letter E vaak net zo dun als een I of U werd geschreven. Gebruik ook hierbij zoveel mogelijk het gezonde verstand en vergelijk namen met de hulp van WieWasWie.

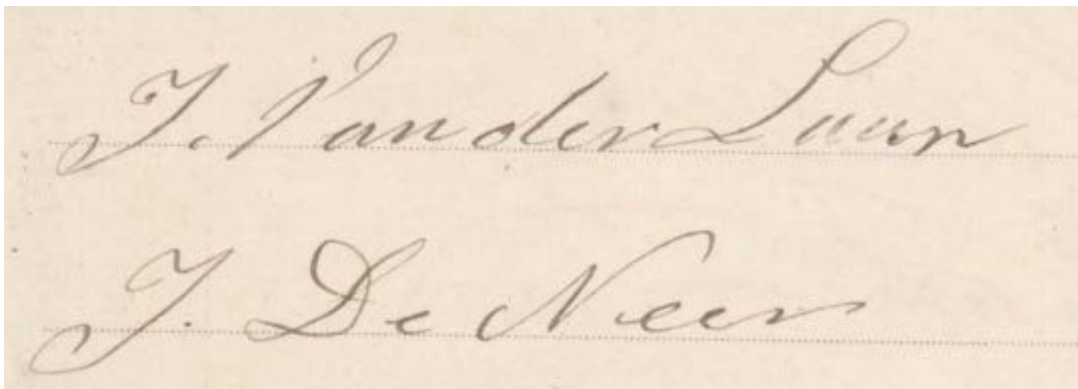


H. Diemen

V of N?

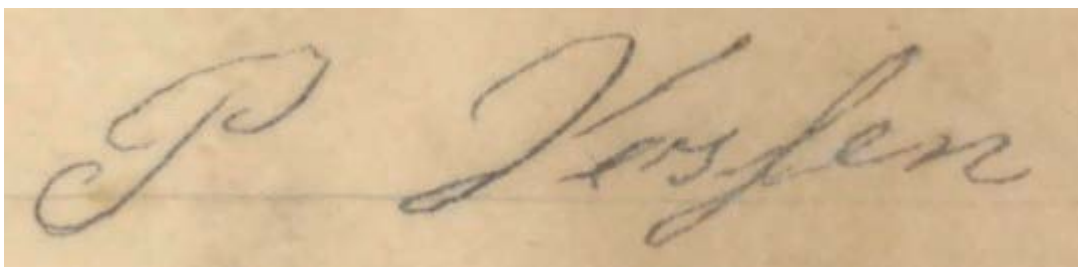
De hoofdletters V en N scheppen ook vaker verwarring. Gelukkig zijn ze goed van elkaar te onderscheiden wanneer we ze naast elkaar vergelijken.

De N neigt altijd een stuk lager te beginnen met zijn aanzet, dan de V. Daarbij eindigt de N altijd in een mooie neerwaartse krul waar de V een stuk hoger stopt. De letter V is vaak ook een stuk dunner dan de N (haast op elkaar geplakt). Vergelijk onderstaande voorbeelden.



J. Van der Laan

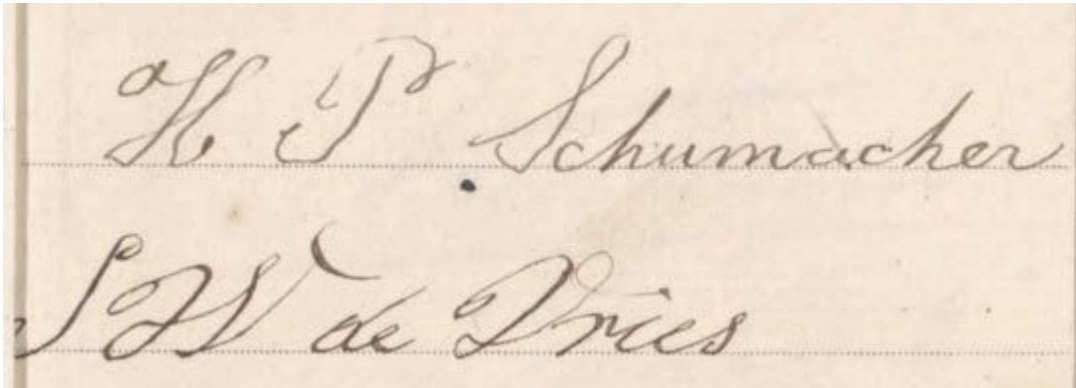
J. De Neer



P. Vossen

W of H?

Een vergelijkbaar probleem bestaat tussen de H en de W. Hierbij is de W breder dan de H.

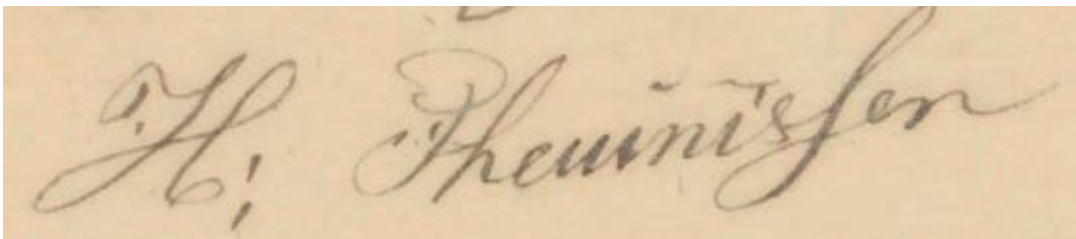


H. P. Schumacher

S.W. de Vries

H of Th?

De lettercombinatie Th wordt vaak als voorletter nog gebruikt en is vaak lastig te onderscheiden van de hoofdletter H. Let hierbij op dat bij de H de krul van linksonder naar rechtsboven in een vloeiende beweging doorloopt, terwijl bij de Th de T- van boven naar beneden is geschreven en de -h daar 'los' aan vastzit. Vergelijk de twee letters in onderstaande voorbeeld.

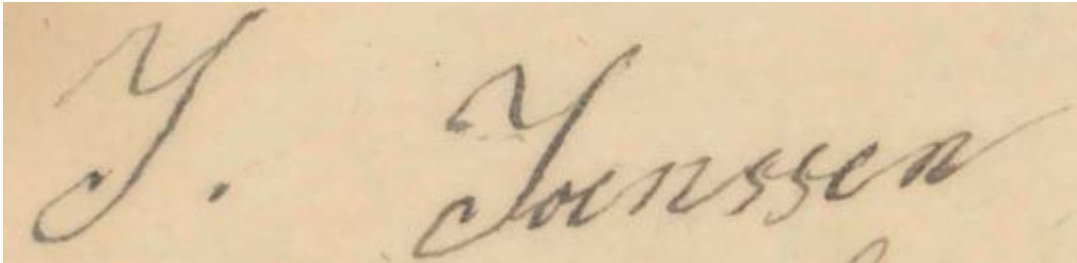


H. Theunissen

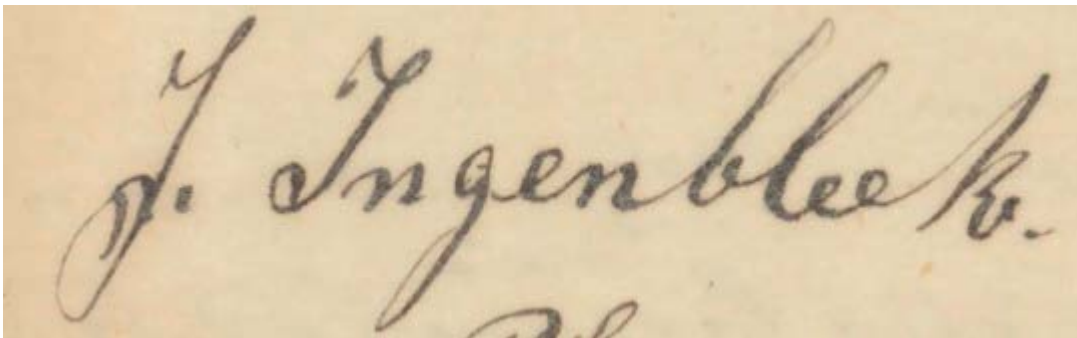
J, I of Y?

Ook de hoofdletters J en I lijken erg veel op elkaar en zijn beide makkelijk te verwarren met de hoofdletter Y. Nu kwam de hoofdletter Y zelden voor in de 19^e eeuw en hebben we bijna altijd te maken met een hoofdletter J als we deze tegen komen (zie eerste voorbeeld).

Tussen de I en de J is het onderscheid vaak moeilijker te maken (zoals ook in datzelfde voorbeeld te zien), maar in de regel is de krul van de J langer en lager (zie het tweede voorbeeld).



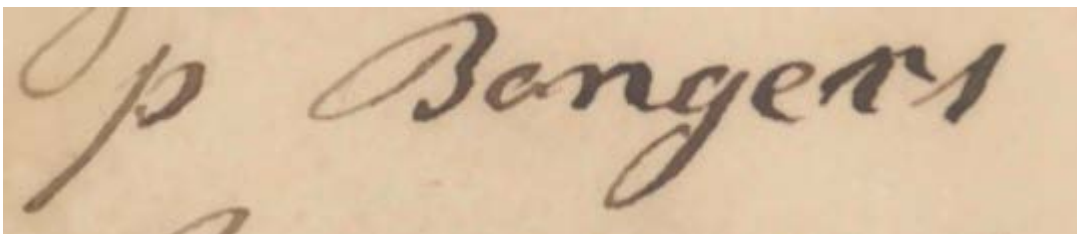
J. Janssen



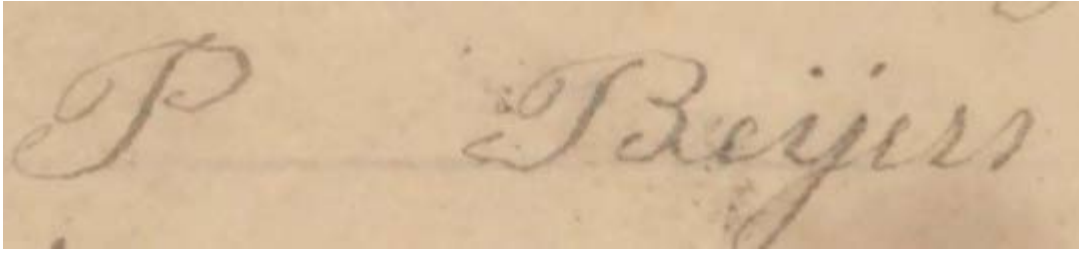
J. Ingenbleek

IJ, Y of G?

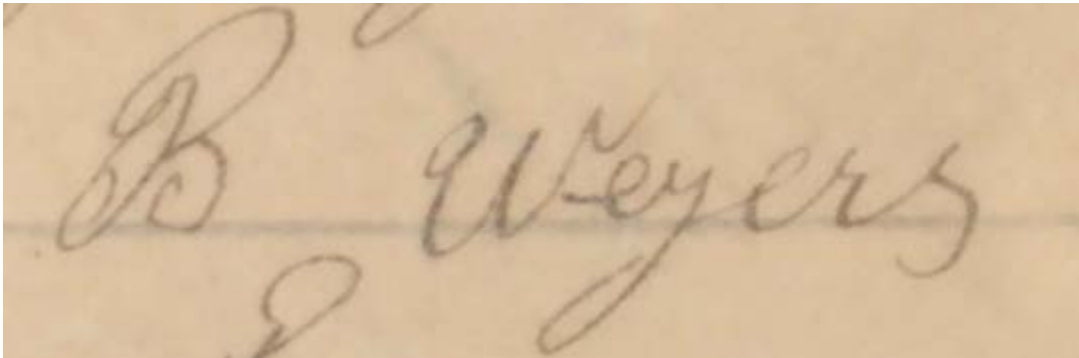
In het verlengde van dit probleem liggen de kleine letters en lettercombinatie voor G, Y en IJ. De G is altijd rond en gesloten (zoals een O), wanneer deze open is (zoals een U) hebben we bijna altijd te maken met de letters IJ of Y.



P. Bongers



P. Beijers



B. Weyers

Let op: Binnen het project hebben we de afspraak dat *alleen* als er geen twijfel mogelijk is, we proberen onderscheid te maken tussen de IJ en de Y. Maar als het niet duidelijk is, heeft de IJ altijd de voorkeur.

Ten slotte volgt op de volgende twee pagina's nog een kort paleografisch overzicht door dhr. W. Bogtman. Enkele van deze schrijfwijzen waren tegen het einde van de 19^e eeuw al verouderd, maar desalniettemin geeft dit schema mooi vergelijkingsmateriaal.

Ik wens u veel succes en plezier met het transcriberen en als er nog vragen zijn horen wij die graag!

Met vriendelijke groet,

Jeffry Huntjens, MA

Namens het Projectteam VP1878

| | | | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|-----|---|---|---|
| u | u | u | u | u | u | u | u | A | u | u | A |
| | | | | | | | | B | B | B | B |
| | | | | | | | | C | C | C | C |
| | | | | | | | | D | D | D | D |
| e | e | e | e | e | e | e | e | E | E | E | E |
| f | f | f | f | f | f | f | f | F | F | F | F |
| | | | | | | | | G | G | G | G |
| | | | | | | | | H | H | H | H |
| | | | | | | | | I-J | I | J | I |
| | | | | | | | | K | K | K | K |
| | | | | | | | | L | L | L | L |
| | | | | | | | m | M | M | M | M |

Bewerkt naar W. Bogtman --- FAQ Genealogie Benelux

| | | | |
|-----------------|-------------|-------|---------|
| | n | N | ꝛ ꝛꝛ ꝛꝛ |
| | o o o v | O | ⓪ ⓪ ⓪ |
| | p p p p p p | P | ꝑ ꝑ ꝑ |
| r r r r r r r r | R | Ꝛ Ꝛ Ꝛ | |
| f f f f f f f f | S | ꝛ ꝛ ꝛ | |
| t t t t t t t t | T | Ꝝ Ꝝ Ꝝ | |
| u v v v v v v v | U-V | ꝝ ꝝ ꝝ | |
| w w w w w w w w | W | Ꝟ Ꝟ Ꝟ | |
| | x | ꝟ | |
| | y | Ꝡ | |
| | z | ꝡ | |